

Spis treści:

Str. Nb.

Wykaz skrótów	XIII
Wykaz literatury	XVII
Przedmowa	XIX
Przedmowa do wydania trzeciego	XVII
Rozdział I. Wiadomości wstępne.....	1 1
§ 1. Wprowadzenie do prawa wyznaniowego.....	1 1
I. Pojęcie prawa wyznaniowego	1 1
II. Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego	3 5
III. Kościoły, związki wyznaniowe, sekty	3 6
IV. Unormowania państwowe a prawo wewnętrzne związków wyznaniowych.....	5 10
§ 2. Zarys historii tolerancji i wolności religijnej	6 10
§ 3. Systemy relacji państwo – kościół w ujęciu historycznym	11 18
I. Uwagi ogólne	12 18
II. Systemy powiązania	13 19
1. Monizm religijno-polityczny	13 19
2. Cezaropapizm	14 20
3. Teokracja papieska (papocezaryzm)	15 21
4. Jurysdykcjonalizm	16 22
III. Systemy rozdziału kościoła od państwa	17 23
1. Model francuski	17 23
2. Model sowiecki.....	19 24
IV. Systemy wzajemnej niezależności państwa i kościoła	20 25
1. Model amerykański (separacja czysta)	20 25
2. Model niemiecki (separacja skoordynowana)	22 26
§ 4. Historia relacji państwo – kościół w Polsce	23 27
I. Stosunki wyznaniowe w I Rzeczypospolitej	24 27
II. Sytuacja kościołów w okresie rozbiorów	25 28
III. Relacje państwo – kościół w II Rzeczypospolitej	27 32
IV. Stosunek władz okupacyjnych do wspólnot religijnych	30 34
V. Stosunki państwo – kościół w okresie Polski Ludowej	30 36
§ 5. Stosunek Unii Europejskiej do religii i kościołów	33 39
I. Ewolucja unormowań wspólnotowych	34 39
II. Poszanowanie wolności myśli, sumienia i religii	38 46
III. Związek z religią jako element tożsamości narodowej państw członkowskich i wspólne dziedzictwo kulturowe.....	41 47
IV. Wyłączna kompetencja państw członkowskich w określaniu relacji państwo – kościół	42 49
V. Podmioty wyznaniowe i kwestie religijne w normach dotyczących życia gospodarczego.....	43 50
VI. Dialog podmiotów wyznaniowych z Unią Europejską	45 54
Rozdział II. Podstawy polskiego prawa wyznaniowego.....	48 57
§ 6. Źródła prawa wyznaniowego Rzeczypospolitej Polskiej	48 57
I. Uwagi wprowadzające	49 57
II. Konstytucja RP.....	50 59
III. Umowy międzynarodowe	51 60
IV. Akty pochodnego prawa Unii Europejskiej.....	54 67

V. Ustawy.....	55 68
VI. Rozporządzenia	60 72
VII. Akty prawa miejscowego	61 73
VIII. Akty prawa wewnętrznego	62 74
IX. Znaczenie krajowych umów i porozumień między organami państwa i reprezentantami związków wyznaniowych	63 75
X. Rola prawa własnego związków wyznaniowych	64 78
§ 7. Konstytucyjne gwarancje wolności sumienia i religii.....	66 81
I. Uwagi wprowadzające.....	67 81
II. Zakres podmiotowy	68 82
III. Zakres przedmiotowy	70 83
IV. Dopuszczalne ograniczenia wolności religii	72 85
V. Równość bez względu na religię lub światopogląd.....	73 86
§ 8. Naczelne zasady instytucjonalnych relacji państwo – kościół	74 87
I. Charakterystyka ogólna	75 87
II. Zasada równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych.....	76 88
III. Zasada bezstronności.....	78 89
IV. Zasada autonomii i niezależności	80 90
V. Zasada współdziałania.....	83 92
VI. Zasada bilateralności	85 95
Rozdział III. Zarys statusu jednostki w zakresie wolności sumienia i religii ...	89 96
§ 9. Samookreślenie siebie	89 96
I. Uwagi wprowadzające.....	89 96
II. Swoboda wyboru religii lub światopoglądu areligijnego	90 97
III. Swoboda wyboru stanu duchownego i zakonnego	92 102
§ 10. Podstawowe formy uzewnętrzniania przekonań religijnych	94 103
I. Uwagi wstępne	94 103
II. Nauczanie	95 104
III. Praktyki religijne	96 105
§ 11. Prawo do zrzeszania się w celach religijnych	98 106
I. Uwagi ogólne	99 106
II. Organizacje działające poza strukturami i nadzorem związków wyznaniowych.....	101 108
III. Stowarzyszenia wyznaniowe.....	101 109
1. Istota stowarzyszeń wyznaniowych.....	101 109
2. Cofnięcie aprobaty	103 110
3. Rozwiązanie stowarzyszenia	103 111
4. Majątek po zlikwidowanym stowarzyszeniu	104 112
IV. Organizacje kościelne.....	105 113
V. Zrzeszenia w strukturach kościoła	107 114
§ 12. Przysięga, ślubowanie, przyrzeczenie jako formy ekspresji religijnej ...	107 115
I. Uwagi ogólne.....	107 115
II. Religijna motywacja przy składaniu uroczystych zobowiązań	108 116
III. Problem dopuszczalności przysięgi religijnej	110 121
§ 13. Zakaz dyskryminacji ze względu na religię lub światopogląd.....	112 123
I. Powszechność obowiązywania	112 123
II. Przepisy prawa pracy.....	115 127
§ 14. Klauzula sumienia	117 128
I. Zasady ogólne.....	117 128
II. Prawo powołania się na klauzulę sumienia przez lekarzy	

i pomocniczy personel medyczny.....	118 129
III. Możliwość wypełnienia obowiązku wojskowego	
w formie zastępczej	120 130
§ 15. środki ochrony wolności sumienia i religii	124 138
I. Uwagi ogólne.....	124 138
II. Ochrona przed naruszeniami dokonywanymi przez prawodawcę	125 139
III. Ochrona o charakterze prawnokarnym	126 140
IV. Ochrona cywilnoprawna	131 149
Rozdział IV. Związki wyznaniowe i ich jednostki organizacyjne jako	
podmioty prawa	133 150
§ 16. Podmiotowość prawnomiędzynarodowa Stolicy Apostolskiej	133 150
I. Uwagi wstępne	134 150
II. Zakres i atrybuty podmiotowości	135 151
III. Relacje z Państwem Watykańskim	138 154
§ 17. Osobowość cywilnoprawna kościołów i innych związków	
wyznaniowych.....	141 156
I. Uwagi wprowadzające.....	141 156
II. Ustawowy katalog osób prawnych Kościoła katolickiego	143 157
1. Osoby prawne o charakterze ogólnopolskim.....	143 158
2. Osoby prawne o charakterze terytorialnym	144 159
3. Osoby prawne mieszane	145 160
4. Osoby prawne o charakterze personalnym	146 161
5. Kościelne zakłady naukowe.....	148 162
III. Tryby nabywania osobowości prawnej przez jednostki organizacyjne	
Kościoła katolickiego	149 163
IV. Osoby prawne innych związków wyznaniowych.....	152 170
Rozdział V. Funkcje publiczne związków wyznaniowych	158 186
§ 18. Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa cywilnego	158 186
I. Uwagi wprowadzające.....	159 186
II. Przesłanki zawarcia małżeństwa	161 189
1. Złożenie zgodnych oświadczeń	164 191
2. Obecność osoby kompetentnej do przyjęcia oświadczeń	164 192
3. Sporządzenia aktu małżeństwa	165 193
III. Czynności poprzedzające zawarcie małżeństwa	166 194
1. Obowiązki nupturientów.....	166 195
2. Czynności kierownika Urzędu Stanu Cywilnego	167 196
3. Czynności duchownego	168 197
IV. Sporządzenie zaświadczenia o zawartym małżeństwie	168 198
1. Urzędowy wzór zaświadczenia	168 198
2. Podmiot sporządzający	169 199
V. Przekazanie zaświadczenia do Urzędu Stanu Cywilnego	170 200
1. Podmiot obowiązku przekazania	170 200
2. Termin przekazania	171 201
3. Sposób przekazania	172 202
VI. Sporządzenie aktu małżeństwa	173 203
VII. Zawarcie małżeństwa w niebezpieczeństwie śmierci.....	173 204
VIII. Ustanie małżeństwa	173 205
§ 19. Nauczanie religii w publicznych przedszkolach i szkołach	174 206
I. Religia jako przedmiot szkolny	175 206
1. Zasada równoprawnego traktowania religii jako przedmiotu	
nauczania	175 206

2. Zasady oceniania i klasyfikowanie	176 207
3. Zasada bezstronności światopoglądowej władz publicznych	
a nauczanie religii	177 209
II. Prawa i obowiązki uczniów i ich opiekunów prawnych	178 210
1. Prawo do udziału w katechizacji szkolnej i jego realizacja	178 210
2. Zasada fakultatywności	179 213
3. Ograniczenie w zakresie prawa do katechizacji szkolnej (limity uczniów).....	180 214
III. Kompetencje władz oświatowych	180 215
1. Obowiązek zorganizowania lekcji religii.....	180 215
2. Nadzór pedagogiczny nad nauczaniem religii	181 216
IV. Uprawnienia i obowiązki związków wyznaniowych	182 217
1. Prawo do ustalania treści nauczania, programów i podręczników szkolnych	182 217
2. Prawo do desygnowania i usuwania nauczycieli religii	182 219
3. Prawo do realizowania nadzoru nad nauczaniem religii	183 219
V. Status nauczycieli religii.....	183 219
1. Kwalifikacje.....	183 219
2. Prawa i obowiązki	184 220
3. Wygaśnięcie stosunku pracy	185 221
§ 20. Działalność naukowa i edukacyjna	186 222
I. Uwagi wstępne	186 222
II. Szkolnictwo podstawowe i średnie	187 223
III. Szkolnictwo wyższe	188 226
IV. Nauki kościelne na uczelniach państwowych	191 231
1. Wydziały katolickie	191 231
2. Chrześcijańska Akademia Teologiczna	192 232
3. Katedry Teologii	192 233
§ 21. Pomoc społeczna	192 234
I. Zagadnienia wstępne	193 234
II. Przekazywanie zadań z zakresu pomocy społecznej	194 236
III. Zakres działalności	195 237
1. Domy pomocy społecznej.....	195 238
2. Rehabilitacja osób niepełnosprawnych.....	195 239
3. Schroniska.....	196 240
4. Stacje.....	196 241
5. Jadłodajnie	197 242
6. Ośrodki wspierania bezrobotnych.....	197 243
7. Działalność opiekuńczo-wychowawcza	197 244
§ 22. Ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	198 247
I. Uwagi wstępne	198 247
II. Ochrona zabytków.....	199 248
III. Muzea	200 249
IV. Archiwa	200 250
V. Biblioteki	201 251
VI. Działalność Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych ..	201 252
VII. Współdziałanie służb publicznych i związków wyznaniowych	202 253
Rozdział VI. Działalność związków wyznaniowych w sferze publicznej.....	203 254
§ 23. Duszpasterstwo wojskowe	203 254
I. Uwagi ogólne	203 254
II. Duszpasterstwo katolickie	204 255

1. Jurysdykcja kościelna	204 255
2. Jurysdykcja wojskowa oraz usytuowanie organizacyjne w strukturach Ministerstwa Obrony Narodowej.....	205 255
3. Struktury terenowe.....	205 255
III. Duszpasterstwo prawosławne	206 255
IV. Duszpasterstwo ewangelickie	207 256
§ 24. Działalność duszpasterska w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji i Ministerstwa Finansów.....	207 257
I. Duszpasterstwo Straży Granicznej	208 257
II. Duszpasterstwo Służby Celnej	209 258
III. Duszpasterstwo Policji	209 259
§ 25. Duszpasterstwo w zakładach karnych i aresztach śledczych	211 260
§ 26. Duszpasterstwo w zakładach opieki zdrowotnej	212 261
§ 27. Działalność związków wyznaniowych poprzez mass media	213 262
I. Prawo do emitowania swoich programów w państwowych środkach masowego przekazu	214 262
II. Prawo do posiadania własnych środków przekazu	214 263
§ 28. Posiadanie cmentarzy	215 264
I. Uwagi wstępne	215 264
II. Prawo do posiadania cmentarzy	215 265
III. Nienaruszalność cmentarzy	216 266
IV. Wyznaniowość cmentarzy a prawo do pochówku zgodnego z przekonaniem.....	217 269
Rozdział VII. Działalność związków wyznaniowych w przestrzeni spraw własnych	219 270
§ 29. Zarządzanie własnymi sprawami	219 270
I. Niezależność od państwa w wykonywaniu funkcji religijnych	219 270
II. Zasada swobodnego kształtowania przez związki wyznaniowe swoich struktur organizacyjnych	219 271
III. Zasada swobodnej obsady stanowisk kościelnych i jej ograniczenia	221 274
§ 30. Kult publiczny	223 279
I. Znaczenie terminu „kult publiczny”.....	224 279
II. Wolność kultu	224 280
III. Sprawowanie kultu w miejscach publicznych	226 281
IV. Obchodzenie świąt religijnych	227 283
1. Charakterystyka dni ustawowo wolnych od pracy pod względem ich religijnego charakteru	227 284
2. świąta „w ciągu roku” niebędące dniami ustawowo wolnymi od pracy.....	229 285
3. świąta przypadające w określonym dniu każdego tygodnia	231 288
§ 31. Przetwarzanie danych osobowych	232 289
I. Charakter danych przetwarzanych przez związki wyznaniowe	233 289
II. Przestanki legalnego przetwarzania	233 290
III. Zakres publicznego nadzoru nad przetwarzaniem danych	235 291
IV. Udostępnianie danych	236 292
V. Uprawnienia osób, których dane dotyczą	236 293
Rozdział VIII. Finansowe i majątkowe aspekty działalności kościołów i innych związków wyznaniowych.....	237 294
§ 32. Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych	237 294
I. Uwagi wprowadzające	238 294

II. Ofiarność wiernych	241 299
III. Subwencje i dotacje z Funduszu Kościelnego	245 305
IV. Perspektywy zmiany modelu finansowania instytucji kościelnych ...	248 310
§ 33. Zwolnienia podatkowe i celne kościelnych osób prawnych	252 315
I. Uwagi wprowadzające.....	253 315
II. Podatek dochodowy od osób prawnych	254 316
III. Podatek od nieruchomości	256 320
IV. Podatek od spadków i darowizn	257 321
V. Podatek od czynności cywilnoprawnych	258 322
VI. Należności celne	259 323
§ 34. Regulacja spraw majątkowych kościelnych osób prawnych	261 324
I. Uwagi wprowadzające	261 324
II. Uwłaszczenie kościelnych osób prawnych	265 331
III. Postępowanie regulacyjne	266 332
§ 35. Fundacje kościelne	269 333
I. Uwagi wprowadzające	269 333
II. Nadzór nad działalnością fundacji	271 335
III. Przeznaczenie majątku fundacji w razie jej likwidacji	272 336
Rozdział IX. Administracja wyznaniowa i komisje państwowo-kościelne	274 337
§ 36. Kompetencje i zadania rządowej administracji wyznaniowej	274 337
I. Naczelny organ wyznaniowej administracji rządowej	274 337
II. Wyznaniowa administracja rządowa w województwie	275 338
§ 37. Rejestrowanie związków wyznaniowych	276 339
I. Uwagi wstępne	276 339
II. Legitymacja do złożenia wniosku o wpis do rejestru.....	277 340
III. Wymogi formalne wniosku	278 341
IV. Postępowanie rejestrowe	278 342
V. Prowadzenie rejestru.....	279 343
VI. Stan rejestru	281 344
1. Dział „A”	281 344
2. Dział „B”.....	285 345
VII. Wykreślenie z rejestru i likwidacja związku wyznaniowego	285 346
§ 38. Komisje państwowo-kościelne.....	286 347
I. Komisje konkordatowe.....	286 347
II. Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej	
i Konferencji Episkopatu Polski	287 348
III. Wspólny Zespół Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej	
i świętego Soboru Biskupów	288 349
IV. Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej	
i Polskiej Rady Ekumenicznej.....	288 350
V. Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu Rzeczypospolitej Polskiej	
i Aliansu Ewangelicznego w Rzeczypospolitej Polskiej	288 351
Rozdział X. Sytuacja prawna osób duchownych	289 352
§ 39. Zakres praw i obowiązków osób duchownych	289 352
I. Uwagi wprowadzające.....	289 352
II. Reguły generalne	291 355
III. Służba wojskowa osób duchownych	291 356
IV. Duchowny jako świadek.....	293 357
§ 40. Opodatkowanie przychodów osób duchownych.....	295 360
I. Uwagi wprowadzające.....	295 360
II. Ogólna charakterystyka zryczałtowanego podatku	

od przychodów osób duchownych	297 361
III. Okoliczności decydujące o wysokości ryczału	298 362
IV. Obowiązki duchownych opłacających podatek	
w formie zryczałtowanej	301 366
V. Zrzeczenie się opodatkowania w formie ryczału	302 367
VI. Opodatkowanie na zasadach ogólnych	302 368
§ 41. Ubezpieczenia z tytułu pozostawania w stanie duchownym	303 369
I. Uwagi wprowadzające	304 369
II. Zakres podmiotowy	305 370
III. Ubezpieczenia społeczne	307 371
1. Zasady podlegania ubezpieczeniom	307 371
2. Składki ubezpieczeniowe.....	309 376
3. świadczenia	311 379
IV. Ubezpieczenie zdrowotne.....	311 383
Indeks rzeczowy.....	314